

V VÝKLAD NARIADENIA Č. 650/2012 O DEDIČSKÝCH VECIACH V JUDIKATÚRE SÚDNEHO DVORA EÚ¹

Úvod

Dva roky po začatí uplatňovania nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2015 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve (ďalej len „Nariadenie o dedičstve“), 12. októbra 2017 prišiel prvý rozsudok, v ktorom Súdny dvor EÚ dostal možnosť vyložiť ustanovenia nariadenia, rozsudok vo veci C-218/16 Kubicka. Položená prejudiciálna otázka sa týkala výkladu jednej z najzásadnejších otázok nariadenia – rozsahu výluky vecných práv a zápisov týchto práv do verejných registrov.

Krátko na to, 1. marca 2018 prišiel ďalší rozsudok so zásadným významom pre výklad Nariadenia o dedičstve, rozsudok vo veci C-558/16 *Mahnkopf*. Tento rozsudok sa primárne tiež týkal vecného rozsahu aplikácie Nariadenia o dedičstve, zároveň ale vykladá a kvalifikuje pojmy kľúčové nielen pre aplikáciu tohto nariadenia, ale tiež Nariadenia (EÚ) č. 2016/1103, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov (ďalej len „Nariadenie o majetkových režimoch manželov“).

Dedenie má komplexný charakter. Stretávajú sa v ňom prvky rodinného práva – povolanie k dedeniu na základe príbuzenského vzťahu, prvky práva majetkového – či už ide o vecné práva, alebo o osobitnú kategóriu majetkových vzťahov medzi manželmi. Tieto otázky sú upravené niekoľkými ďalšími nariadeniami.² Nariadenie o dedičstve sa tak stáva súčasťou systému, ktorý

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-14-0852

² Právomoc vo veciach rozvodu manželstva a vo veciach rodičovských práv a povinností (napr. zastupovanie maloletého dieťaťa v konaní) upravuje nariadenie č. 2201/2003 Brusel IIa, právomoc

musí byť vzájomne harmonický, aby nedochádzalo k zásadným problém pri jeho aplikácii. Dá sa preto očakávať, že interpretácia ustanovení Nariadenia o dedičstve bude mať nutne dopad i na ďalšie nariadenia upravujúce súvisiace otázky.³

Dedičské konania v Európskej únii majú po prijatí spoločného európskeho nariadenia zároveň potenciál stať sa učebnicou právnej komparatistiky. Aplikácia nariadenia, určovanie rozsahu jeho pôsobnosti, posudzovanie platnosti právnych úkonov *mortis causae* ako i samotnej voľby práva, povinnosť rešpektovať a prispôbiť cudzie vecné práva, budú vyžadovať, aby sa justičné orgány a príslušníci právnických povolání pôsobiaci v dedičských konaniach v členských štátoch oboznamovali s cudzou právnou úpravou, aby na základe jej analýzy vedeli prijať správne rozhodnutie, alebo správne radiť klientom.

V.1 Nariadenie o dedičstve a vecné práva

V.1.1 *Neznáme vecné práva v dedičskom konaní*

Účelom dedenia je prechod majetku (práv a povinností) poručiťľa na jeho dedičov. V centre záujmu dedičského práva sú preto vecné práva.⁴

V prípade dedičských konaní s cudzím prvkom sa môže stať, že právo aplikovateľné na dedenie nie je totožné s právnym poriadkom platným na území štátu, v ktorom sa nachádza majetok, ktorý je predmetom dedičstva. Ľahko sa tak môže stať, že na základe práva rozhodného pre dedenie je zriadené vecné právo, ktoré právny poriadok platný v mieste, kde sa nachádza majetok patriaci do dedičstva, nepozná. Obzvlášť zjavné je to v prípade

v otázkach vecných práv k nehnuteľnostiam upravuje nariadenie č. 1215/2012 Brusel Ia, právomoc a rozhodné právo vo veciach majetkových režimov manželov nariadenie č. 2016/1103 a právomoc vo veciach vyživovacej povinnosti nariadenie č. 4/2009.

³ Platí to ale i naopak. Na výklad Nariadenia o dedičstve môžu mať dopad i rozsudky SD EÚ interpretujúce nariadenia uvedené v poznámke č. 2. Viď v tomto smere rozsudky vo veci C-294/15 *Mikolajczyk proti Czarnecka* a vo veci C-404/14 *Matoušková*.

⁴ Gandžalová, D. *Vývoj dedičského práva a jeho ďalšie smerovanie*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Právnická fakulta, 2012, s. 104.

nehnuteľností, ktoré svoj vecnoprávny štatút⁵ nemôžu meniť, okrem výnimočných okolností⁶. Vecné práva k nehnuteľnosti sa navyše spravidla registrujú vo verejných registroch, pričom nadobudnutie vecného práva k nehnuteľnosti môže byť podmienené zápisom do takéhoto verejného registra (napríklad § 4 a 5 slovenského zákona č. 162/1995 o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam).

Právo upraviť vo vlastnom právnom poriadku spoločenské vzťahy takým spôsobom, aký sa javí pre štát a jeho zákonodarcu najvhodnejším, vyplýva zo štátnej suverenity. Ťažko je preto možno očakávať, že by štát bol ochotný meniť príp. dopĺňať okruh vecných práv existujúcich podľa jeho právneho poriadku podľa toho, aké vecné práva vytvára cudzí právny poriadok aplikovateľný v konkrétnej situácii na dedenie.

Nariadenie o dedičstve preto vylučuje vecné práva z rozsahu svojej pôsobnosti. Presnejšie, z rozsahu vecnej pôsobnosti nariadenia sú vylúčené otázky povahy vecných práv [čl. 1 ods. 1 písm. k)] a otázky, či práva k nehnuteľnostiam alebo hnutel'ným veciam podliehajú zápisu do registra, plus dôsledky a účinky takéhoto zápisu resp. opomenutia zápisu [čl. 1 ods. 1 písm. k)]. To znamená, že ak slovenské právo pripisuje zápisu vlastníckeho práva nadobudnutého napríklad i dedením do registra – katastra nehnuteľností konštitutívny účinok, žiaden dedič sa nemôže stať vlastníkom nehnuteľnosti nachádzajúcej sa na našom území bez takéhoto zápisu a to i keby sa prechod vlastníctva na základe dedenia spravoval iným, cudzím právom, ktoré podobnú podmienku nepozná.⁷ Uvedené výluky ďalej hlbšie rozvádza odôvodnenie nariadenia, body 15 až 19.

Rámec vylúčenia vecných práv z rozsahu pôsobnosti nariadenia ďalej upresňujú článok 23 nariadenia a odôvodnenie č. 15 nariadenia. Článok 23 upravuje rozsah pôsobnosti práva rozhodného pre dedenie *lex successionis*. V zmysle jeho odseku 2 toto právo upravuje okrem iného i „e) prechod majetku,

⁵ Pod pojmom vecnoprávny štatút rozumieme právo rozhodné pre vecné práva k určitej veci, resp. skupine vecí. Štandardne, v podstate od dôb postglosátorov je týmto právom právo platné v mieste polohy veci. Bližšie vid' Csach, K.: *Vecné práva v medzinárodnom práve súkromnom a procesnom*. In: Csach, K., Gregová Širicová, L., Júdová, E.. Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 137 a 138 a nasl.

⁶ Napríklad zmena hraníc štátu.

⁷ Porovnaj tiež § 7 slovenského zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom.

práv a záväzkov tvoriacich časť dedičstva na dedičov, prípadne odkazovníkov (...)“.

Odôvodnenie č. 15 hovorí, že pri uplatňovaní nariadenia by nemal byť dotknutý obmedzený počet (*numerus clausus*) vecných práv, ktoré poznajú vnútroštátne právne poriadky niektorých členských štátov. Od členského štátu by sa nemalo požadovať uznanie vecného práva, ktoré sa vzťahuje na majetok nachádzajúci sa v uvedenom členskom štáte, pokiaľ jeho právo nepozná dané vecné právo. Inými slovami, skutočnosť že dedenie sa spravuje cudzím právom, a na základe tohto cudzieho práva vzniklo vecné právo neznáme právnemu poriadku miesta polohy veci, ktorá je predmetom dedičstva, nezaväzuje členský štát miesta polohy veci takéto cudzie právo inkorporovať do svojho právneho poriadku.

Aby ale oprávnená osoba (dedič, odkazovník) neprišla o svoje práva, neznáme vecné právo sa má prispôbiť najbližšiemu rovnocennému vecnému právu, existujúcemu v právnom poriadku členského štátu, v ktorom sa vec nachádza. Prispôbenie alebo adaptácia (v tomto článku budeme naďalej tieto pojmy používať ako synonymá) je jeden z klasických inštitútov medzinárodného práva súkromného.⁸ Tu je jeho použitie len osobitne upravené na účely nariadenia, podobne ako výhrada verejného poriadku alebo spätný a ďalší odkaz. Nariadenie v článku 31 v spojitosti s bodom 16 jeho odôvodnenia bližšie spresňuje, akými úvahami sa má orgán členského štátu pri výkone tohto prispôbenia riadiť.

V.1.2 Rozsudok SD EÚ vo veci C-218/16 Kubicka

Vo veci C-218/16 *Kubicka* mal Súdny dvor EÚ možnosť vyjadriť sa k rozsahu výluk uvedených v článku 1 ods. 2 písm. k) a l). Spornou otázkou v danom prípade bolo práve priznanie vecnoprávných účinkov cudziemu právnemu inštitútu, existujúcemu podľa práva členského štátu rozhodného pre dedenie, ale neznámemu právnemu poriadku členského štátu, v ktorom sa dotknutý majetok nachádza.

⁸ Vid' Rozehnalová, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s 151 a nasl. V nadväznosti na prijatie nariadenia bol tento právny inštitút, i keď len pre situácie uznania a výkonu cudzích rozhodnutí, upravený i v slovenskom zákone č. 97/1963 Zb. o MPSaP v § 67a. Vid' tiež Júdová, E.: *Nová úprava adaptácie v Zákone č. 97/1963 Zb. o MPSaPP*. In: Dny práva 2015. Část IV. Kodifikace obecné části kolizního práva – cesta či omyl? Brno: Masarykova univerzita, 2016, s. 106-118.

V danej veci budúca poručiťka, pani Kubická, poľská štátna príslušníčka s obvyklým pobytom v Nemecku požiadala notára so sídlom v Poľsku o spísanie závetu. V závete žiadala zriadiť „vindikačný odkaz“ v prospech manžela, t.j. odkaz s priamym vecnoprávnym účinkom, na základe ktorého by odkazovník (manžel) nadobudol predmet odkazu ku dňu smrti poručiťky. Predmetom odkazu bol spoluvlastnícky podiel na nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v Nemecku. Nemecké právo ale pozná len „damnačný odkaz“, ktorý zakladá len nárok odkazovníka voči dedičom na vydanie odkazu. Cudzie vindikačné odkazy sú v Nemecku „adaptované“ (čl. 31 nariadenia č. 650/2012) na damnačné odkazy v zmysle nemeckého práva. Čo sa týka evidencie v pozemkovej knihe, v prípade priznania účinkov vindikačnému odkazu by mal byť zápis vlastníctva odkazovníka vykonaný priamo na základe závetu, zatiaľ čo v prípade odkazu s damnačným účinkom vykonávali nemecké príslušné orgány zápis na základe zmluvy o prechode vlastníckeho práva medzi dedičmi a odkazovníkom, prípadne na základe súdneho rozhodnutia, ktoré ju nahrádza.

Súdny dvor vo svojom rozsudku z 12. októbra 2017 odlíšil vecné právo, ktoré je predmetom odkazu – vlastnícke právo a titul nadobudnutia tohto práva – odkaz s vindikačným účinkom. Skonštatoval, že predmetom vindikačného odkazu podľa poľského práva je vlastnícke právo, t.j. vecné právo, ktoré oba právne poriadky, poľský i nemecký, poznajú (bod 49 rozsudku). Následkom priznania účinkov vindikačnému odkazu teda nebude k majetku ležiacemu v Nemecku zriadené nové, cudzie vecné právo. Účel výluky v článku 1 ods. 2 písm. k), t.j. nezasahovať do *numerus clausus* vecných práv existujúcich podľa práva štátom, v ktorom sa majetok nachádza, tak nebude zasiahnutý.

Samotný vindikačný odkaz, ako dôvod nadobudnutia vecného práva z titulu dedenia, je inštitút dedičského práva, ktorý sa má spravovať právom rozhodným pre dedenie, v danom prípade právom poľským.

Otázky ale vyvolávala i formulácia ďalšej výluky z vecného rozsahu nariadenia, v článku 1 ods. 2 písm. l), týkajúcej sa zápisu práv k nehnuteľnostiam, alebo k hnutelným veciam do registra, vrátane právnych náležitostí takéhoto zápisu a účinkov zápisu alebo opomenutia zápisu. Ak nariadenie vylučuje z rozsahu svojej vecnej pôsobnosti právne náležitosti zápisu vecných práv do registra, znamená to, že je možné požadovať pre zápis do registra existenciu takého právneho titulu, ktorý môže zakladať nadobudnutie vecného práva podľa hmotného práva členského štátu, v ktorom sa verejný register vedie?

Detailne sa tejto otázke venoval generálny advokát Yves Bot vo svojich návrhoch zo 17. mája 2017 (body 52 až 60). Poukázal pritom najmä na odôvodnenia číslo 18 a 19 nariadenia. Pritom práve odôvodnenie č. 18 veľmi konkrétne pomenúva, čo všetko sa má posudzovať podľa práva platného v členskom štáte, v ktorom sa register vedie. Ide najmä o otázky, ktoré všetky dokumenty a informácie je potrebné predložiť, aby mohol byť zápis do registra vykonaný (na tento účel, ako sa uvádza v návrhoch AG i v rozsudku SD EÚ, je možné si vyžiadať dodatočné informácie alebo listiny i v prípade, ak má byť zápis do registra realizovaný na základe EOD) a o právo orgánov zodpovedných za vedenie registra overiť si, či vecné právo zosnulej osoby (poručiteľa), ktoré má prejsť v rámci dedenia, je skutočne právom zapísaným vo verejnom registri. V predmetnom prípade vo veci *Kubicka* bolo predmetom odkazu vlastnícke právo budúcej poručiťky, ktoré bolo ako také zapísané v nemeckom registri nehnuteľností.

Generálny advokát preto prišiel k záveru a Súdny dvor sa s jeho závermi stotožnil, že výluka v článku 1 ods. 2 písm. l) sa nemôže týkať podmienok nadobudnutia vecného práva, ktoré je predmetom zápisu do verejného registra. Tieto podmienky, ako už bolo uvedené, sa majú posudzovať podľa *lex successionis*, tak ako to stanovuje článok 23 ods. 2 písm. e) nariadenia.

Dosah tohto výkladu sa s veľkou pravdepodobnosťou nekončí pri Nariadení o dedičstve. Nariadenie č. 2016/1103 o majetkových režimoch manželov obsahuje takmer identicky formulované výluky v článku 1 ods. 2 písm. g) a h). Jediný rozdiel oproti článku 1 ods. 2 písmená k) a l) Nariadenia o dedičstve je spresnenie v písmene g) článku 1 ods. 2 Nariadenia o majetkových režimoch manželov, že z rozsahu pôsobnosti tohto nariadenia je vylúčená povaha vecných práv „vzťahujúcich sa na majetok“. Na účely zabezpečenia účinného užívania práv manželov k majetku v inom členskom štáte i toto nariadenie predvída prispôbenie (adaptáciu) vecného práva na najbližšie domáce rovnocenné vecné právo (čl. 29 Nariadenia o majetkových režimoch manželov).⁹

⁹ Obdobné ustanovenia obsahuje tiež nariadenie (EÚ) č. 2016/1104 ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev, v článku 1 ods. 2 písm. g) a h) –

Podobne znejú i odôvodnenia Nariadenia o majetkových režimoch manželov vzťahujúce sa k predmetným výlukám, konkrétne odôvodnenia č. 24 až 28. Nakoniec, horeuvedené ustanovenia boli v širokej miere inšpirované Nariadením o dedičstve, ako je možné vidieť i z legislatívneho uznesenia Európskeho parlamentu z 10. septembra 2013 k návrhu nariadenia o majetkových režimoch manželov.¹⁰ Domnievame sa preto, že môžeme vysloviť záver, že v súlade so závermi rozsudku vo veci C-218/16 *Kubicka* bude potrebné vykladať i výluku vecných práv a registrácie vecných práv z rozsahu vecnej pôsobnosti nariadenia č. 2016/1103 o majetkových režimoch manželov.

V.2 Nariadenie o dedičstve a manželské majetkové režimy

V.2.1 *Vyporiadanie majetkového režimu manželov a dedičské práva pozostalého manžela*

Otázkou vymedzenia vecného rozsahu nariadenia č. 650/2012, tentoraz prostredníctvom kvalifikácie právneho inštitútu nemeckého práva týkajúceho sa nároku pozostalého manžela na časť majetku po zosnulom manželovi, sa Súdny dvor EÚ zaoberal i vo veci C-558/16 *Mahnkopf*.

Otázky týkajúce sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku a majetkových práv vyplývajúcich z právnych vzťahov, ktoré majú porovnateľné účinky (registrované partnerstvá), sú vylúčené z rozsahu pôsobnosti Nariadenia o dedičstve v zmysle jeho článku 1 ods. 2 písm. d). Právomoc, rozhodné právo a uznávanie a výkon rozhodnutí v týchto veciach sú predmetom úpravy samostatných nariadení: nariadenia (EÚ) č. 2016/1103, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov a nariadenia (EÚ) č. 2016/1104, ktorým sa vykonáva posilnená spolupráca v oblasti

vylúčenie otázok povahy vecných práv a zápisu práv do registra z rozsahu pôsobnosti nariadenia a v článku 29 – prispôsobenie vecných práv.

¹⁰ Legislatívne uznesenie Európskeho parlamentu z 10. septembra 2013 o návrhu nariadenia Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí vo veciach majetkových režimov manželov (COM(2011)0126 – C7-0093/2011 – 2011/0059(CNS)) (Mimoriadny legislatívny postup – konzultácia), dostupné na <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2013-0338+0+DOC+XML+V0//SK>.

právomoci, rozhodného práva a uznávania a výkonu rozhodnutí vo veciach majetkových dôsledkov registrovaných partnerstiev. Vzhľadom na to, že tieto nariadenia boli prijaté v rámci posilnenej spolupráce, neuplatňujú sa vo všetkých členských štátoch.¹¹

Pritom otázka vyporiadania majetkového režimu manželov je veľmi často riešená práve v kontexte dedičského konania (napr. § 195 slovenského zák. č. 161/2015 Z.z. Civilný mimosporový poriadok). V prípade *Mahnkopf* išlo o ustanovenie nemeckého práva § 1371 občianskeho zákonníka, ktoré obsahovalo osobitnú úpravu vyporiadania zákonného majetkového režimu manželov použiteľnú v prípade, ak tento majetkový režim zanikol z dôvodu smrti jedného z manželov.

Nariadenia č. 2016/1103 a 2016/1104 zohľadňujú situácie, keď spoločný majetkový režim zaniká z dôvodu smrti jedného z manželov a je vyporiadavaný v kontexte dedičského konania a spájajú právomoc vo veci dedičstva s právomocou vo veci vyporiadania majetkového režimu manželov (článok 4 nariadenia č. 2016/1103, článok 4 nariadenia č. 2016/1104). Je nutné podotknúť, že tieto ustanovenia sa uplatnia, len ak ide o súdy členského štátu.

Inak je to v prípade určenia rozhodného práva. Právo rozhodné pre dedenie sa určí podľa kolíznych noriem Nariadenia o dedičstve a je to buď právo obvyklého pobytu zosnulého v čase smrti, alebo právo štátu, ktorého bol zosnulý štátnym občanom, ak ho zosnulý zvolil v zmysle článku 22 Nariadenia o dedičstve. Právo rozhodné pre majetkový režim manželov je spravidla určované podľa kolízneho kritéria spoločného pre oboch manželov. Ak manželia nezvolili rozhodné právo, v zmysle nariadenia č. 2016/1103 je to subsidiárne právo štátu: a) v ktorom mali manželia prvý spoločný obvyklý pobyt po uzavretí manželstva, b) ktorého štátnymi príslušníkmi boli obaja manželia v čase uzavretia manželstva alebo c) ku ktorému mali obaja manželia najužšiu väzbu. Ak by vo veci rozhodoval slovenský súd, keďže Slovensko sa posilnenej spolupráce v oblasti majetkových režimov manželov nezúčastňuje, aplikoval by v súlade s §-om 21 zák. č. 97/1963 Zb. o MPSaP právo štátu ktorého sú obaja manželia štátnymi príslušníkmi, ak nemajú spoločnú štátnu príslušnosť, tak právo slovenské.

¹¹ Slovenská republika sa tejto posilnenej spolupráce nezúčastňuje.

Lahko preto môže prísť k situácii, keď je rozdielne právo aplikovateľné na určenie podielu pozostalého manžela na dedičstve a iné právo na určenie podielu pozostalého manžela na spoločnom majetku resp. majetku po zosnulom manželovi (v závislosti od toho, či vytvárali manželia spoločný majetok počas trvania manželstva, alebo mali režim oddeleného majetku). To ale môže viesť k absurdným situáciám, keď je pozostalý manžel buď znevýhodnený, alebo naopak neprímerane zvýhodnený oproti tomu, keby jeho majetkový podiel a podiel na dedičstve bol určovaný podľa jedného a toho istého právneho poriadku.

V medzinárodnom práve súkromnom je tento problém dlhodobo známy, spomínajú ho tak domáce, ako i zahraničné monografie venované medzinárodnému právu súkromnému.¹² Spomína ich i generálny advokát Maciej Szpunar vo svojich návrhoch vo veci C-558/16 *Mahnkopf*, body 54 až 58. Ako riešenie je spravidla navrhované práve prispôsobenie - adaptácia.¹³

V.2.2 Rozsudok SD EÚ vo veci C-558/16 Mahnkopf

Manželia, pán a pani Mahnkopf, mali v čase smrti pána Mahnkopfa obaja obvyklý pobyt v Nemecku. Ich vzájomné majetkové vzťahy sa spravovali zákonným majetkovým režimom oddeleného nadobúdania majetku s vyrovnaním prírastkov. V zmysle nemeckého občianskeho zákonníka (§ 1371), ak takýto manželský majetkový režim zanikne z dôvodu smrti jedného z manželov, vyrovnanie majetkového prírastku nadobudnutého počas trvania manželstva sa vykoná tak, že dedičský podiel pozostalého manžela sa zvýši o štvrtinu dedičstva.

Po smrti pána Mahnkopfa, jedinými dedičmi sa stali jeho manželka a syn. Podiel pani Mahnkopfovej na majetku zosnulého manželstva sa určil ako jedna štvrtina ktorú nadobudla ako zákonný dedič v prvej dedičskej skupine, plus jedna štvrtina o ktorú sa jej podiel zvýšil v súlade s vyššie uvedeným ustanovením nemeckého občianskeho zákonníka. Pani Mahnkopfová tak mala

¹² Kučera, Z., Pauknerová, M., Ružička, K. a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 144 (příklad); Bogdan, M. *Private international law as component of the law of the forum: general course*. The Hague: Hague Academy of International Law, 2012. Collection of law lectures in pocketbook form, s. 309 a nasl.

¹³ Rozehnalová, N. *Instituty českého mezinárodního práva soukromého*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 152 a 153.

nárok na polovicu majetku zosnulého manžela, štvrtinu však z titulu dedenia a štvrtinu z titulu vyrovnania majetkového prírastku nadobudnutého počas trvania manželstva. Je potrebné spresniť že v tomto prípade sa tak dedenie po pánovi Mahnkopfovi, ako i majetkové vzťahy manželov, spravovali nemeckým právom.

Pani Mahnkopfová požiadala príslušný nemecký orgán o vydanie európskeho osvedčenia o dedičstve (čl. 62 a nasledujúce Nariadenia o dedičstve), ktoré hodlala predložiť vo Švédsku na účely zápisu vlastníckych práva jej, i syna, k nehnuteľnosti zosnulého nachádzajúcej sa vo Švédsku. Nemecké orgány si ale neboli isté, či môžu v európskom osvedčení o dedičstve (ďalej len EOD) uviesť i štvrtinu, o ktorú sa podiel manželky na majetku zosnulého manžela zvýšil z titulu vyrovnania majetkového prírastku nadobudnutého počas trvania manželstva.

Nemecký súd sa preto obrátil na Súdny dvor EÚ so sériou otázok v ktorých sa pýtal: 1) či je možné ustanovenie, akým je § 1371 nemeckého občianskeho zákonníka, zaradiť do rozsahu pôsobnosti Nariadenia o dedičstve (tzn. či je možné pod slovami „toto nariadenie sa vzťahuje na dedenie majetku zosnulých osôb“ uvedenými v čl. 1 ods. 1 nariadenia rozumieť i nadobudnutie podielu na majetku zosnulého manžela v dôsledku zániku zákonného majetkového režimu manželov z dôvodu smrti jedného z nich); ak nie, tak 2) či je možné uviesť v EOD celý podiel manželky vrátane zvýšenia v dôsledku vyrovnania majetkového prírastku; ak nie je možné ani to, 3) či je možné aspoň pre informáciu uviesť v EOD, aký je celý podiel pozostalého manžela na majetku zosnulého.¹⁴ Keďže Súdny dvor už na prvú otázku odpovedal kladne, ďalšími dvomi sa už nezaoberal.

Na úvod Súdny dvor štandardne pripomenul, že znenie ustanovenia práva Únie, ktoré neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje autonómny a jednotný výklad v celej únii. Ďalej upozornil na formuláciu článku 1 ods. 1 nariadenia, už citovaného a článku 3 ods. 1 písm. a), ktoré pod pojem „dedenie“ na účely nariadenia zahŕňa všetky dôvody prechodu majetku, práv a povinností z dôvodu smrti nezávisle od toho, či ide o prechod na základe

¹⁴ Pre lepšiu prehľadnosť sú otázky uvádzané v skrátenej forme. Plné znenie prejudiciálnych otázok vid' bod 30 rozsudku SD EÚ vo veci C-558/16 Mahnkopf.

právneho úkonu *mortis causae*, alebo zo zákona, v spojitosti s odôvodnením č. 9 nariadenia upresňujúcim, že do rozsahu pôsobnosti nariadenia by mali patriť všetky občianskoprávne aspekty dedenia z dôvodu smrti.

Čo sa týka predmetného ustanovenia § 1371 nemeckého občianskeho zákonníka, Súdny dvor zdôraznil (body 39 a 40 rozsudku), že toto ustanovenie sa uplatní len v prípade zániku manželstva smrťou jedného z manželov. Stotožnil sa so závermi generálneho advokáta, že toto ustanovenie sa netýka rozdelenia majetkových práv medzi manželmi, ale práv pozostalého manžela na majetok, ktorý už je zahrnutý do pozostalosti. Vzhľadom na to je možné takéto ustanovenie považovať za pravidlo vnútroštátneho práva ktoré sa vzťahuje na otázky dedenia v zmysle článku 1 ods. 1 nariadenia. Takýto výklad je tiež v súlade s cieľmi európskeho osvedčenia o dedičstve, pretože len tak je možné uviesť v EOD úplnú informáciu o právach pozostalého manžela.

Pomerne strohé konštatovanie Súdneho dvora vychádza z detailnej analýzy generálneho advokáta Macieja Szpunara v jeho návrhoch prednesených 13. decembra 2017.

Podľa generálneho advokáta je potrebné jednotne odlíšiť pôsobnosť nariadení č. 650/2012 o dedičstve, 2016/1103 o manželských majetkových režimoch a 1215/2012 Brusel Ia. Nariadenia by sa mali navzájom dopĺňať. Preto je potrebné výluky otázok týkajúcich sa majetkových práv vyplývajúcich z manželského zväzku v článku 1 ods. 2 písm. d) Nariadenia o dedičstve vykladať v súlade s judikatúrou Súdneho dvora k paralelnému ustanoveniu Bruselského dohovoru a jeho nástupcu Nariadenia Brusel I, vylučujúcemu majetkové práva vyplývajúce z manželského zväzku z rozsahu pôsobnosti týchto noriem (body 87 až 90 návrhov GA).

Nariadenie č. 2016/1103 sa pritom bude vzťahovať najmä na vymedzenie majetkových práv, ktoré budú patriť do dedičstva, ale nie na otázky týkajúce sa určenia práv pozostalého manžela vo vzťahu k tomu, čo už patrí do dedičstva (bod 77 návrhov GA).¹⁵

Podľa generálneho advokáta pre kvalifikáciu predmetného ustanovenia § 1371 ods. 1 nemeckého občianskeho zákonníka má byť rozhodujúci účel tejto

¹⁵ Porovnaj tiež text odôvodnenia č. 18 nariadenia (EÚ) č. 2016/1103.

právnej normy. Aby stanovil tento účel, generálny advokát sa vysporiadal z celkovými okolnosťami a podmienkami pôsobenia tejto právnej normy v nemeckej právnej úprave (body 40 až 53 návrhov GA). Na základe toho postavil svoje závery na zisteniach že:

1. hlavným účelom § 1371 ods. 1 nie je rozdelenie majetku alebo vyporiadanie majetkového režimu manželov, ale skôr vymedziť postavenie pozostalého manžela, tým že stanovuje jeho podiel na dedičstve;
2. nie je tu priamy súvis medzi podielom pripadajúcim pozostalému manželovi a vzťahmi vyplývajúcimi priamo z manželstva, keďže toto ustanovenie sa uplatní bez ohľadu na to, či sú splnené predpoklady pre rozdelenie majetku podľa zákonnej úpravy majetkových vzťahov medzi manželmi;
3. budúci porúčiteľ môže jednostranne zabrániť uplatneniu tohto ustanovenia, tým že využije nástroje dedičského práva, konkrétne tým, že v závete vylúči pozostalého manžela z dedenia.

Na základe toho navrhol generálny advokát kvalifikovať predmetné ustanovenie na účely Nariadenia č. 650/2012 ako vzťahujúce sa na dedenie a nie na majetkový režim manželov.

Generálny advokát však vo svojich návrhoch v časti „Úvodné poznámky“ v bodoch 54 až 67 naznačuje, že táto kvalifikácia nemusí byť v budúcnosti v každej situácii braná ako neprekonateľná. V špecifickej situácii, o akú ide v prípadoch, keď by vzájomné uplatnenie iného práva pre vyporiadanie manželského majetkového režimu a iného práva pre dedenie po zosnulom manželovi viedlo k disharmonickým až absurdným výsledkom¹⁶, je možné podľa GA predvídať použitie nástrojov medzinárodného práva súkromného, najmä prispôbenie (adaptáciu) na úrovni kolízneho alebo hmotného práva, a na účely tohto individuálneho prípadu kvalifikovať prípadne i ustanovenie § 1371 nemeckého občianskeho zákonníka inak (bod 66 návrhov GA).

Túto možnosť by prípadne potvrdzovalo i znenie odôvodnenia č. 12 Nariadenia o dedičstve, ktoré hovorí, že prispôobením neznámych vecných práv, ktoré výslovne upravuje toto nariadenie, „by nemali byť dotknuté iné formy prispôsobenia v rámci uplatňovania tohto nariadenia“.

¹⁶ Vid' diela citované v poznámke č. 12.

Podobný postup, ktorý by bez problémov fungoval pri aplikácii vnútroštátnych katalógov kolíznych noriem, ale na úrovni noriem európskeho MPS, komplikuje fakt, že kvalifikácia situácií, ako je tá, ktorá je predmetom úpravy zmieňovaného ustanovenia nemeckého občianskeho zákonníka, je základom pre vyriešenie otázky, či bude použité Nariadenie o dedičstve, alebo Nariadenie o majetkových režimoch manželov. Nie je preto možné pripustiť, že sa bude meniť podľa situácie a v nadväznosti na to sa budú od prípadu k prípadu meniť podmienky pre aplikáciu jedného alebo druhého nariadenia. Je skôr predvídateľné, že po určení rozhodného práva na základe kolíznych noriem v Nariadení o dedičstve a na základe kolíznych noriem aplikovateľných pre majetkové vzťahy manželov (pre niektoré členské štáty Nariadenie č. 2016/1103, pre iné vnútroštátne kolízne normy), bude súdny orgán¹⁷ rozhodujúci v danej veci ďalej pracovať či už s odkazom kolíznej normy, alebo s normami hmotného práva.¹⁸

Súdny dvor však do svojho rozsudku prebral iba malú časť zo záverov generálneho advokáta. Výslovne odkazuje len na body 78 až 93 a bod 102 návrhov GA. Využitie prispôsobenia v takých hraničných situáciách, aké sú zmienené vyššie, a vôbec záväznosť kvalifikácie určitej situácie ako otázky „dedenia“ alebo otázky „majetkových vzťahov manželov“ je tak do budúcnosti otvorená.

Závery generálneho advokáta tiež veľa napovedajú i k obsahu a pôsobeniu európskeho osvedčenia o dedičstve. Generálny advokát odlišuje medzi skutočnosťami uvedenými v EOD, na ktoré sa vzťahuje domnienka správnosti v zmysle článku 69 Nariadenia o dedičstve, a skutočnosťami, ktoré sú uvedené v EOD čisto na informačné účely. Do prvej skupiny patria výlučne skutočnosti stanovené na základe rozhodného práva určeného podľa kolíznych noriem uvedených v Nariadení o dedičstve. Do druhej skupiny patria výlučne skutočnosti vyplývajúce z *lex successionis*, najmä tie, ktoré sú vymenované v článku 23 ods. 2 nariadenia, ale i ďalšie určené podľa článkov 24 až 28

¹⁷ Nariadenie o dedičstve chápe pojem „súd“ široko. Súdom môže byť na účely nariadenia i iný orgán alebo príslušník právnického povolania, ktorý má právomoc v dedičských veciach, vykonáva funkcie justičného orgánu, alebo koná na základe poverenia justičného orgánu ev. pod jeho kontrolou (bližšie viď článok 3 ods. 2 Nariadenia o dedičstve).

¹⁸ Adaptáciu je možné realizovať tak na úrovni hmotného, ako i kolízneho práva.

Nariadenia o dedičstve, akými sú prípustnosť a platnosť právnych úkonov pre prípad smrti, vrátane dedičskej zmluvy a platnosť vyhlásenia o prijatí alebo odmietnutí dedičstva (bod 100 návrhov GA).

Ak by teda štvrtinu majetku, o ktorý bol zvýšený podiel pozostalej manželky na dedičstve, nebolo možné považovať za majetok, ktorý pripadol manželke na základe ustanovení dedičského práva, informácia o tomto majetku uvedená v EOD by nemala dôkazné účinky podľa článku 69 Nariadenia o dedičstve a EOD by nemohol byť podkladom pre zápis vlastníctva manželky k nehnuteľnému majetku nachádzajúcemu sa vo Švédsku. Podľa názoru generálneho advokáta i Súdneho dvora EÚ by to mohlo ohroziť účinnosť európskeho osvedčenia o dedičstve. Záujem zabezpečiť účinnosť EOD a v spojitosti s tým i efektívne zaručiť práva dedičov (odôvodnenie 7 nariadenia o dedičstve) je tak spätne využívaný ako argument pre kvalifikáciu ustanovenia § 1371 ods. 1 nemeckého občianskeho zákonníka ako spadajúceho do oblasti dedičského práva.

V.3 Lekcia k výkladu Nariadenia o dedičstve

Oba rozsudky nám môžu veľa napovedať, akými zásadami sa bude riadiť výklad Nariadenia o dedičstve.

Prvým evidentným znakom je snaha Súdneho dvora EÚ o zabezpečenie čo najväčšej účinnosti európskeho nástroja upravujúceho cezhraničné dedenie. Toto ale nie je nový jav, Súdny dvor takto postupuje konštantne pri výklade právnych aktov prijímaných na účely úpravy cezhraničných právnych vzťahov, v rámci justičnej (súdnej) spolupráce v občianskych veciach.¹⁹

Z pohľadu Súdneho dvora i z pohľadu európskeho zákonodarcu je to totiž práve Nariadenie o dedičstve, ktoré „uľahčuje riadne fungovanie vnútorného trhu odstránením prekážok voľného pohybu osôb“ – odôvodnenie č. 7 nariadenia, opakovane citované v oboch rozsudkoch (bod 56 rozsudku *Kubicka*, bod 35 rozsudku *Mahnkopf*). Účinné uplatňovanie nariadenia tak zabezpečuje realizáciu jednej zo základných slobôd, na ktorých je EÚ budovaná, a to slobody pohybu osôb.

¹⁹ Napríklad rozsudok SD EÚ vo veci C-281/02 *Owusu*.

V odôvodnení č. 7 sú zároveň formulované i ciele nariadenia, ktoré budú podľa všetkého kľúčovým princípom pri interpretácii nariadenia.²⁰ Za dominantnú je možno v tomto smere považovať požiadavku, aby boli „efektívne zaručené práva dedičov a odkazovníkov, ďalších osôb s blízkym vzťahom k zosnulému, ako aj veriteľov poručiteľa“ a tiež požiadavku že „v európskom priestore spravodlivosti musia mať občania možnosť usporiadať svoje dedičstvo vopred“.

Táto požiadavka vedie napríklad v prípade *Kubicka* nielen k potrebe chápať výluky povahy vecných práv z rozsahu pôsobnosti nariadenia reštriktívne, ale i k tomu, že Súdny dvor pripustil prejudiciálnu otázku, ktorá bola do istej miery hypotetická, t.j. týkala sa budúceho problému. Dedičské konanie sa v danom prípade ešte nezačalo, poručiťka nezomrela a problém uznateľnosti cudzieho vindikačného odkazu v Nemecku ešte nevyvstal.²¹ Avšak odpoveď na prejudiciálnu otázku umožní poručiťke účinne si usporiadať svoje dedičstvo vopred a je tak spôsobilá posilniť právnu istotu zúčastnených osôb (bod 38 rozsudku *Kubicka*, bod 36 návrhov generálneho advokáta vo veci *Kubicka*).

I európske osvedčenie o dedičstve je zavedené na podporu realizácie týchto cieľov. EOD má umožniť dedičom, odkazovníkom, vykonávateľom závetu alebo správcom dedičstva ľahko a najmä účinne preukázať svoje postavenie a dovolať sa svojich práv v iných členských štátoch (odôvodnenie č. 68, článok 63 Nariadenia o dedičstve). Preto je potrebné v záujme dosiahnutia cieľov európskeho osvedčenia o dedičstve, aby osvedčenie obsahovalo úplnú informáciu o právach pozostalého manžela v súvislosti s pozostalosťou (bod 43 rozsudku *Mahnkopf*).

²⁰ Súdny dvor EÚ pri interpretácii aktov práva EÚ upravujúcich cezhraničné právne vzťahy, ale i práva EÚ ako takého kladie veľký dôraz na teleologický výklad, t.j. výklad s ohľadom na cieľ predpisov práva EÚ. Vid' tiež Pauknerová, M. *Evropské mezinárodní právo soukromé*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. Academia Iuris, s. 65; Tichý, L., Arnold, R., Zemánek, J., Král, R., Dumbrovský, T.. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C.H.Beck, 2011, s. 239

²¹ Dovoľujeme si dokonca s trochou nadsázky povedať, že notársky zamestnanec, ktorý odmietol zriadiť závet podľa požiadaviek pani Kubickej, bol aktívny nad rozumnú mieru. Zákonnosť závetu posudzoval nielen podľa zákonných požiadaviek poľského práva ktorému podliehal, ale domýšľal (v podstate hypoteticky) dopady závetu do budúcnosti v kontexte cudzieho práva. I keď v tomto konkrétnom prípade to viedlo k zvýšeniu právnej istoty pani Kubickej, ktorá sa môže do budúcnosti spoľahnúť, že jej závet bude účinný, nemyslíme si, že takýto postup zo strany orgánov aplikácie práva by bol potrebný a zmysluplný.

Nad'alej tiež platí tiež že pojmom uvedeným v nariadení je potrebné dať autonómny výklad. Pojmy, ktoré sú kľúčové pre aplikáciu nariadení upravujúcich cezhraničné právne vzťahy, Súdny dvor systematicky vykladá ako autonómne pojmy práva EÚ.²² Preto napríklad generálny advokát M. Szpunar v bode 32 svojich návrhov vo veci *Mahnkopf* uvádza: „Harmonizácia kolíznych noriem v rámci nariadenia č. 650/2012 (...) vedie k tomu, že túto otázku treba posúdiť v novom, doposiaľ neznámom kontexte. Pojmy, ktoré normotvorca Únie použil na účely vymedzenia oblasti pôsobnosti nariadenia č. 650/2012, majú totiž autonómnu povahu. To znamená, že kvalifikovanie takých noriem, akou je § 1371 ods. 1 BGB, vykonané v kontexte vnútroštátnych kolíznych noriem, nemôže byť smerodajné pre zodpovedanie prvej prejudiciálnej otázky.“.

Pojem *dedenie majetku zosnulých osôb*, ako pozitívne vymedzenie rozsahu pôsobnosti nariadenia v článku 1 ods. 1, ako i samotný pojem *dedenie*, u ktorého jeho nezávislosť na vnútroštátnych definíciách zdôrazňuje skutočnosť, že je samostatne definovaný v článku 3 ods. 1 písm. a) nariadenia, sú určite takýmito pojmami kľúčovými pre uplatnenie Nariadenia č. 650/2012 ako takého. Súdny dvor v rozsudku *Mahnkopf* pri kvalifikácii ustanovenia nemeckého občianskeho zákonníka vlastne nezávisle interpretoval tieto pojmy.

Za jeden zo základných princípov, v súlade s ktorým je potrebné interpretovať ustanovenia Nariadenia o dedičstve, je potrebné považovať i princíp jednoty dedičského práva.

Tradične sú v medzinárodnom práve súkromnom rozoznávané dva prístupy k určovaniu rozhodného práva pre dedenie: tzv. jednotný systém, v terminológii slovenského a československého MPS – jednotný dedičský štatút a tzv. delený systém, v terminológii slovenského a československého MPS – rozštiepený dedičský štatút. Prvý systém podriaďuje dedenie celej pozostalosti jednému právnemu poriadku, zatiaľ čo ten druhý, tým že stanovuje iné kolízne kritérium pre dedenie hnutel'ných vecí a iné pre dedenie nehnuteľného

²² Bogdan, Michael. *Concise introduction to EU private international law*. Third edition. Groningen: Europa Law Publishing, 2016, s. 14, tiež s. 33. Vid' tiež Kočišová, S., Siman, M. *Zjednocovanie pojmov civilného práva prostredníctvom výkladu Súdneho dvora Európskej únie*. In: Olomoucké dny soukromého práva, Iuridicum Olomoucense o.p.s., 2018, s. 259.

majetku, vedie potenciálne k aplikácii viacerých právnych poriadkov na dedenie pozostalosti po jednom a tom istom poručiteľovi.²³

Nariadenie sa jednoznačne prikláňa na stranu jednotného systému aplikácie jedného právneho poriadku na dedenie celej pozostalosti, bez ohľadu na to či ide o veci hnutelné alebo nehnuteľné. Návrh nariadenia²⁴ v bode 4.3 označuje jednotný režim za výhodnejší a prospešnejší pre dotknuté osoby. Ako sa uvádza vo výklade k článku 16 návrhu, jednotný režim umožňuje poručiteľovi naplánovať spravodlivé rozdelenie svojho majetku – tzn. usporiadať dedičstvo vopred.

Obdobne i odôvodnenie č. 37 Nariadenia o dedičstve, ktoré uvádza, že z dôvodu právnej istoty a s cieľom predísť rozdeleniu dedičstva na niekoľko častí by sa malo rozhodným právom spravovať celé dedičstvo, t.j. všetok majetok tvoriaci dedičstvo bez ohľadu na povahu majetku, a to, kde sa majetok nachádza. Samotný text nariadenia v článku 21 používa slovné spojenie „rozhodným právom vo veci *celého* dedičstva“. Obdobne i článok 22 hovorí o voľbe práva pre dedenie *celého* dedičstva a takisto článok 23 upravujúci rozsah pôsobnosti ustanovuje, že právnym poriadkom určeným podľa článku 21 alebo článku 22 sa spravuje *celé* dedičstvo.

Súdny dvor EÚ použil princíp jednoty práva rozhodného pre dedenie ako ďalší z argumentov, z akého dôvodu by vindikačný odkaz podľa poľského práva nemal byť vylúčený z rozsahu pôsobnosti Nariadenia o dedičstve. Ak by sa totiž takáto výluka pripustila, viedlo by to k rozdeleniu dedičstva na niekoľko častí, čo nie je zlučiteľné s článkom 23 nariadenia a jeho cieľmi (bod 57 rozsudku vo veci C-218/16 *Kubicka*).

V.4 Ešte pár slov k voľbe práva podľa Nariadenia o dedičstve

Princíp jednoty dedičského práva, tak ako bol interpretovaný v rozsudku SD EÚ vo veci C-218/16 *Kubicka*, nabáda k záveru, že už samotný výber inštitútu

²³ Bližšie vid' Csach, K., Gregová Širicová, Ľ., Júdová, E.. *Úvod do štúdia medzinárodného práva súkromného a procesného*. 2. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018, s. 286.

²⁴ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a verejných listín v oblasti dedenia a o zavedení európskeho dedičského osvedčenia KOM (2009) 154 v konečnom znení.

dedičského práva vlastného právneho poriadku štátu, ktorého je porúčiteľ občanom a ktorý právo štátu obvyklého pobytu porúčiteľa nepozná, je možné považovať na účely nariadenia za voľbu práva.

Takúto možnosť vyslovne naznačuje odôvodnenie č. 39 nariadenia, keď hovorí, že voľba práva by sa mohla považovať za preukázanú právnym úkonom nakladania s majetkom pre prípad smrti napríklad vtedy, keď v ňom zosnulý uviedol odkaz na osobitné ustanovenia právneho poriadku štátu, ktorého je štátnym príslušníkom, alebo ak inak uviedol tento právny predpis. Všeobecne je akceptovaný záver, že nariadenie vzhľadom na formuláciu odôvodnenia č. 39 nariadenia i článku 22 ods. 2 nariadenia pripúšťa mlčky urobenú voľbu práva.²⁵

Článok 22 ods. 2 obsahuje dve varianty, ako formálne vyjadriť voľbu práva. Buď výslovne vo vyhlásení vo forme právneho úkonu nakladania s majetkom pre prípad smrti – porúčiteľ môže teda zriadiť samostatnú listinu o voľbe práva, ktorá ale má náležitosti právneho úkonu *mortis causae*. Alebo voľba práva bude vyplývať z ustanovení právneho úkonu pre prípad smrti²⁶, tu bude ako vodítko zrejeme relevantné práve odôvodnenie nariadenia č. 39.

Každopádne ale i odôvodnenie č. 39 hovorí len o odkaze na osobitné ustanovenia právneho predpisu štátu, ktorého je osoba (porúčiteľ) štátnym príslušníkom, a nie o odkaze na špecifický právny inštitút. Nie je teda jasné, či i táto alternatíva je prípustná. Keďže závet pani Kubickej pripravoval notársky zamestnanec, je pravdepodobné, že tento závet obsahoval odkaz na konkrétne ustanovenie poľského práva, ktoré upravuje vindikačný odkaz. Je ale možné si predstaviť, že keby tam takýto odkaz priamo na zákonné ustanovenie nebol, ale závet by

²⁵ Kohler, Ch. *L'autonomie de la volonté en droit international privé: Un principe universel entre libéralisme et étatismes*. Leiden: Brill - Nijhoff, 2013, s. 254. V odbornej literatúre sú však prezentované i opačné názory, vid' Bergquist, U., Damascelli, D., Frimston, R., Lagarde, P., Odersky, F., Reinhart, B.. *EU regulation on succession and wills: commentary*. Köln: Otto Schmidt, 2015, s. 129. Je treba poznamenať, že návrh nariadenia mlčky urobenú voľbu práva nepripúšťal, vyžadoval „výslovne urobené“ určenie rozhodného práva pre dedičstvo – článok 17 ods. 2 Návrhu Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o súdnej príslušnosti, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a verejných listín v oblasti dedenia a o zavedení európskeho dedičského osvedčenia KOM (2009) 154 v konečnom znení.

²⁶ V znení korigenda k nariadeniu č. 650/2012 o 17. októbri 2014, Ú. v. EÚ L 299, 17.10.2014, s. 34-35.

obsahoval jednoznačne formulovaný vindikačný odkaz, bola by takto vyjadrená voľba práva považovaná za neplatnú? Potom by platnosť alebo neplatnosť voľby práva závisela na čisto formálnom kritériu, o ktorom by bežný poručiteľ, ktorý závet robí bez právnik, nemusel mať vedomosť.

Nezodpovedaná ale zostáva ešte jedna otázka. Čo ak by poručiteľ vo svojom závete zriadil inštitút dedičského práva, ktorý pozná právo štátu, v ktorom má obvyklý pobyt, ale nepozná ho právo štátu ktorého je občanom, a popri tom by výslovne zvolil ako právo rozhodné pre dedičstvo tento druhý právny poriadok? Alebo by využil inštitúty vlastné dedičskému právu dvoch rôznych štátov, pričom by sa jednalo o dva štáty, ktorých má dvojité občianstvo, alebo o štát, v ktorom má obvyklý pobyt, a štát, ktorého je občanom. Takýto prejav vôle by v zmysle nariadenia a princípu jednoty dedičského práva mal byť zrejme odmietnutý – tým myslím prejav vôle smerujúci k voľbe práva. Prejav vôle smerujúci k úprave dedenia by ale mal byť v záujme právnej istoty a rešpektovania vôle poručiteľa zrejme pripustený, tu bude ale najskôr na mieste adaptácia tých právnych inštitútov dedičského práva, ktoré poručiteľ zriadil v poslednej vôli, ale ktoré nie sú známe právu štátu, v ktorom má obvyklý pobyt.

Definitívnu odpoveď na všetky tieto otázky ale môže dať len judikatúra Súdneho dvora EÚ.

Záver

Interpretácia nariadenia č. 650/2012 o dedičstve v rozsudkoch C-218/16 *Kubicka* a C-558/16 *Mahnkopf* naznačujú, akými zásadami sa bude výklad nariadenia riadiť. Kľúčovými budú zrejme požiadavky efektívne zaručiť práva dedičov a odkazovníkov, ale i efektívne zaručiť rešpektovanie práva poručiteľa disponovať so svojim majetkom pre prípad smrti a ďalej princíp jednoty dedičského práva. Efektívne zabezpečenie práva dedičov a odkazovníkov znamená čo najširšie rešpektovanie práva rozhodného pre dedenie *lex successionis* a akýchkoľvek modalít úpravy dedičských vzťahov vykonaných podľa tohto práva. Znamená to tiež zabezpečiť, že európske osvedčenie o dedičstve bude mať naozaj účinky, ktoré mu pripisuje nariadenie a že bude platným dokladom, na základe ktorého sa budú môcť dedičia a odkazovníci ujať majetku, ktorý im pripadol v rámci dedenia.

V neposlednom rade tieto rozsudky potvrdzujú predpoklad, že výklad ustanovení nariadenia č. 650/2012 môžu mať relevantný dopad na výklad iných nariadení upravujúcich súvisiace veci, menovite a najmä ale nariadení o majetkových vzťahoch manželov č. 2016/1103 a majetkových dôsledkoch registrovaných partnerstiev č. 2016/1104. Rozsudok *Mahnkopf* v tomto smere zrejme spresňuje deliacu čiaru medzi tým, čo budeme považovať za otázku majetkových vzťahov manželov a čo za otázku dedenia.